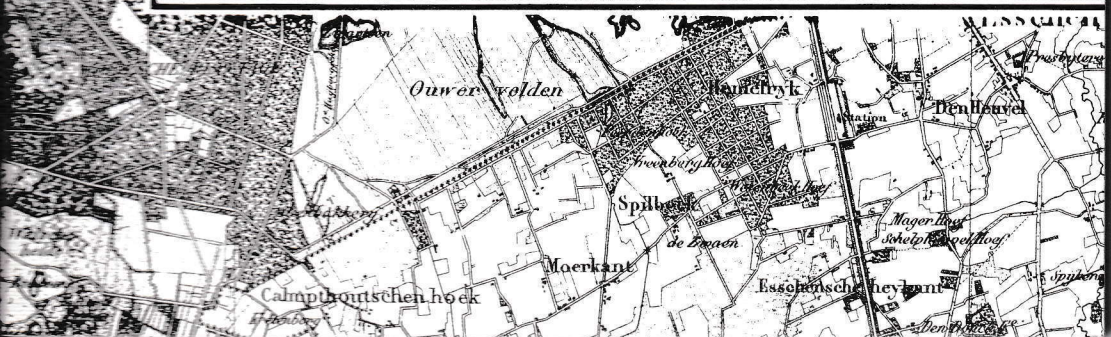

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
wouw

3 - '92

Verdronken

Op zoek naar voorouders stuitte ik onverwacht op een uitzonderlijke akte in de Burgerlijke Stand van Wouw. In de aktes van overlijden van het jaar 1823 staat nummer 29, een met veel doorhalingen ontsierd stuk. Het betreft een akte van lijkvin-ding van Cornelis Schijvenaars, een halfbroer van Adriaan Schijven, van wie ik rechtstreeks van afstam. (1)

Net zoals vandaag de dag wordt een akte altijd opgemaakt in de gemeente, waarin de persoon sterft, of zijn lijk wordt gevonden. Van Cornelis Schijvenaars, die in Roosendaal woonde, maar op het grondgebied van Wouw is gevonden, komt de akte dan ook in de BS van Wouw voor. In die tijd was zo'n akte een zeldzaamheid, en de akte in kwestie kwam zelfs voor de allereerste keer in de BS van Wouw voor. Nu was en is het in dergelijke gevallen voorschrift, dat een dokter het lijk onderzocht en de doodsoorzaak vaststelde. Zonder zo'n verklaring mocht en mag de ambtenaar van de BS geen verlof tot begraving afgeven. In dit uitzonderlijke geval is dus een officiële lijkschouwing verricht en wel door de Wouwse chirurgijn J.P. van den Elsacker. Daarnaast is er een uitvoerig proces-verbaal opgemaakt over de omstandigheden waaronder het lijk is gevonden. De akte, het proces-verbaal en de verklaring van de dokter vormen samen het trieste verslag van het levenseinde van een Roosendaalse landbouwer.

AKTE

De ambtenaar van de BS in Wouw was destijds J.B. Adan, een afstammeling van de beroemde landmetersfamilie uit de Zuidelijke Nederlanden (2). Hij zal de nodige moeite

4
gehad hebben, om de akte op te maken, want in die periode had de BS van Wouw al voorgedrukte blanco-akten. Deze voorgedrukte tekst moest echter vrijwel helemaal doorgehaald worden, terwijl er veel meer tekst dan gebruikelijk moest worden ingevuld. Het stuk is daardoor maar matig leesbaar. De tekst volgt integraal hieronder:

In het jaar een duizend acht honderd drie en twintig, den ne-genentwintigsten april ten tien uren, des smorgens compareerde voor ons Schout, beambte van den burgerlijken stand der gemeente Wouw, provincie Noord-Brabant de Heer Johannes Petrus van den Elsacker, oud vijftig jaren, chirurgijn apotheker, welke heeft verklaard te hebben gevisiteert het verdronken lichaam van den overledenen, en Pieter Huijgens, oud zes en dertig jaren, kleermaker, die verklaarde te zijn getuige geweest bij de visitatie van den overledenen, beide wonende in deze gemeente en dorpe van Wouw, welke ons verklaard hebben, dat op gisteren den acht en twintigsten dezer, omstreeks zes uren des namiddags onder deze gemeente in de Ackers, hebben gevonden dood leggen, ingevolg proces-verbaal daarvan ten zelve dagen gemaakt, den persoon van Cornelis Schijvenaars, oud drie en seventig jaren, bouwman, geboortig van deze gemeente van Wouw en wonende in de gemeente van Rosendaal, provincie Noord-Brabant, Egtgenoot van Maria Veraart, oud zesentaggentig jaren, Bouweresse, mede in de gemeente van Rosendaal woonachtig, zoon van Paulus Schijvenaars, en van Elisabeth Vromans, beide overleden.

Na dat van deze akte voorlezing is gedaan aan de Comparanten, hebben dezelve met en benevens ons geteekend, met goedkeuringe van twintig doorgehaalde gedrukte woorden in deze acte.

(was getekend: J.P. van den Elsacker, P. Huijgen en J.B. Adan).

PROCES VERBAAL

Zoals Adan in de akte al vermeld, is er op de dag waarop het lijk is gevonden ook een procesverbaal opgemaakt. De tekst van dit stuk bevindt zich in het rechterlijk archief van Wouw (3).

Hieronder volgt de tekst:

Op heden om ses uren des nademiddags van den acht en twintigsten april een duizend achthonderd drieëntwintig compareerde voor mij, schout der gemeente van Wouw, provincie Noord-Brabant, Adriaan Verdonk, bouwman knecht, oud achttien jaren, Adriana Veraert, dagloonster, weduwe van Joost Hellemons, oud zestig jaren, Hendrik Hellemons, bouwman koeijwagter, oud veertien jaren, allen wonende in de gemeente van Wouw, welken ons verklaarden heden om halv zes uren des nademiddags, vijf a ses gemeeten velds westwaards het Ackerweegje onder dese gemeente, eenen manspersoon gevonden genaamt Cornelis Schijvenaars, bouwman onder Rosendaal woonachtig, oud drie en seventig jaren, (echtgenoot van Maria Veraert, oud sesentaggentig jaren), verdronken te hebben vinden leggen met zijnen kop en lichaam voorover, in een klein, circa vierkantig water en slikgragtje, met de beenen en eenen arm daar buiten. Verklarende verders de twee eerste genoemde comparanten gemelden verdronken manspersoon uit gemelde watergragtje te hebben getrokken en daar nevens op de kant te hebben gelegd; en den eerstgenoemden comparant den selven den sevenentwintigsten dezer des smorgens circa negen uren ontmoed gehad te hebben in het voormelde ackerweegje omtrent alwaar den zelve vijf a ses gemeeten velds afstands verdronken was leggende.

Ons vervolgens onverwijld geassisteerd met den Heeren Chirur-gijn dezer gemeente Johannes Petrus van den Elsacker begeben hebbende ter plaatse alwaar voorschreve ongeluk is geschied, hebben wij aldaar zijnde persoon, met name Petrus Huijgen, kleermaker, oud sesendertig jaren, inwoonder dezer gemeente, ondervraagd, welke heeft verklaard den voorgenoemden manspersoon Cornelis

67.29

Syriomenas
(imm. lid)

Na dat van deze afte voorlezing is gedaan aan de Comparanten, hebben dezelve met en benevens ons geteekend, met goedkeuring van de bevoegd gezagde, dat de afte gedrukt te worden in deze zaak.

De Schout voornoemd.

P. Hagen

De overlijdensakte van Cornelis Schijvenaars in 1823 op de Wouwe Akkers verdronken (B.S. Wouwe)

Scheijvenaars aldaar ter zijden een water slikgragtje heeft dood bevonden leggen, hem toeschijnende een geruime tijd was overleden.

Wijders hebben wij na alle naauwkeurig opgenomen en onderzocht te hebben conform bevonden het door de voorgenoemde comparanten aan ons verklaarden den hier voorgenoemden persoon van Cornelis Scheijvenaers aldaar ter zijden een waterslikgragtje dood was leggende, verthoonende een geruime tijd of sedert meerder dan een dag overleden te zijn geweest, waar naar den zelven vervoert te zijn geworden in de wooninge van Adriana Veraert, weduwe Joost Hellemons, hiervoor gemeld, behoorlijk door gemelden Heere Chirurghijns Johannes Petrus van den Elsacker, gevisiteert is geworden, welken ons verklaarden, gemelden Cornelis Scheijvenaars niet anders dan door het verdrinken te zijn overleden; verders volgens zijn Ed. hiernevens gevoegd certificaat van bevinding.

Van al het welke wij het tegenwoordig proces verbaal hebben geformeerd en het zelve aan de genoemde comparanten en getuigen en aan den bij ons assisteerende chirurgijn hiervoor genoemd hebben voorgelezen, die bij hunne voorschreven verklaring hebben gepersisteerd, met aanbieding om de zelve, des gerequireerd wordende, met Heiligen Eede te bevestigen; zullende van dit proces-verbaal een afschrift verzonden worden aan den Heere Gouverneur dezer Provincie.

Aldus geformeerd ten dage en ure voorschreven en hebbende comparanten en getuigen met ons geteekend.

Volgen de handmerken ("kruisjes") van Adriaan Verdonk, Adriana Veraert en Hendrik Hellemons, die niet kunnen schrijven. Dit wordt door J.B. Adan bevestigd. Adan, Huijgen en van den Elsacker zetten hun handtekening onder het stuk.

VISITATIE

Behalve de verklaring dat de doodsoorzaak niets anders kon zijn dan verdrinking bevat het rapport van de

chirurgijn de nodige medische bijzonderheden. Vandaar dat het de moeite waard is om ook die tekst hier weer te geven:

Den ondergeteekende J.P. van den Elsacker, chirurgijn en apo-theker woonende te Wouw, canton Bergen op Zoom, provincie Noord-Brabant, certificeert ter requisitie van den weledelen Heer J.B. Adan van Wouw R.O. te hebben gevisiteerd het dood lichaam van Cornelis Scheijvenaers leggende in het huis van de weduwe Joost Hellemons, binnen deze dorpe, landbouwer, omtrent tachtig jaren oud, woonende onder de gemeente Roosendaal, op koppens hoek, bevonden dat des zelfs ledemaaten onbuichzaam waren, dat mond, neus en ooren met stinkende slijk waren opge-vuld, dat hij laboreerde aan wederzijdse der liezen van eene ontzettende acnea scrotatis ter lengte ongeveer van honderd streepen en ongeveert zeventig in den omtrek (4), dat hij was gevonden leggende in een kuijltje met het hoofd voorover bijna onder het water en slijk. dat er verders geene teekens van beleding aan het geheele lichaam waren te ontdekken, dat hij was gesuffokeert (5) onder water en slijk en reeds een geruime tijd moest zijn gestorven. Bereid zijnde des gevraagd de waarheid dezer met eede te zullen bevestigen.

Gedaan te Wouw 29 april 1823.

(w.g. J.P. van den Elsacker)

Het is spijtig, dat kennelijk geen onderzoek is verricht, hoe Cornelis op de akkers van Wouw terecht is gekomen. Het was een flinke afstand van zijn huis, dus een ommetje zal het niet zijn geweest. Ook wordt geen uitspraak gedaan of het een ongeluk of zelfmoord betreft. Dat laatste zou heel wat meer juridische consequenties gehad hebben. Er zijn aangaande de lijkvinding geen andere stukken in het archief bewaard gebleven. We zullen het dus op een ongeluk moeten houden.

Wouw, 27 augustus 1992

FRANK SCHIJVEN

NOTEN

1. Cornelis was een zoon uit het eerste huwelijk van Paulus Schijven, soms ook als Schijvenaars aangeduid. Paulus was zelf van Steenberghe afkomstig (gedoopt 16 juli 1715) en daar ook met Elisabeth Vromans getrouwd (op 5 mei 1743). Zij kregen niet minder dan 12 kinderen in de periode 1744 - 1767. Cornelis was hun vierde zoon. Hij is gedoopt op 11 februari 1750. Daarnaast is hij het eerste kind dat in Wouw is geboren. Op 1 april 1768 overlijdt Elisabeth Vromans. Paulus trouwt in Wouw op 16 april 1769 met Petronella Goorden (uit Rucphen). Uit dit huwelijk stammen nog 2 zoons, van wie de jongste, Adrianus, mijn voorvader in rechte lijn is.
2. De familie Adan is van oorsprong afkomstig uit Jodoigne in het huidige België ("Waals Brabant"). Joannes Baptist Adan is op 14 maart 1760 te Wouw gedoopt. Hij was de zoon van Henricus Adan die in 1756 met de Heerlese Cornelia Uijtdewilligen is getrouwd. De familie heeft verschillende vermaard landmeters voortgebracht.
3. R.A. Wouw, 1823.
4. Het is niet helemaal duidelijk wat van den Elsacker hier bedoeld. De bekende huidziekte acne ("jeugdpuistjes") komt namelijk niet in de liesstreek voor. Maar kennelijk leed de verdrunkene aan een huiduitslag rondom zijn geslachtsdelen. Uit het certificaat wordt overigens duidelijk dat de aandoening niets met de doodsoorzaak te maken had.
5. gesuffokeert = gestikt.

